

**Теңге бағамының динамикасы мен қаржы нарығындағы соңғы
үрдістер туралы**
**Ұлттық Банк Төрағасының орынбасары Әлия Молдабекованың
негізгі тезистері**

Қазанда сыртқы нарықтардың динамикасына әсер еткен негізгі оқиғалар туралы

Соңғы айда нарықтар АҚШ ФРЖ-ның базалық мөлшерлеме бойынша шешімін тосып бақты. АҚШ ФРЖ өкілдерінің бұның алдындағы риторикасы айтарлықтай ерекше болды. Одан әрі қатаңдату мүмкіндігі туралы да, мөлшерлемені көтеруді кідірту қажеттілігі туралы да пікірлер айтылды. 1 қарашадағы отырыстың қорытындысы бойынша, ФРЖ мөлшерлемені 5,25%-5,5% аралығында сақтап қалды. Осыған орай көтеру циклінің ықтимал аяқталуы туралы мәлімдеме жасалып, оны нарық оң қабылдады.

Сонымен қатар Англия Банкі негізгі мөлшерлеменің сақталатынын – жылдық 5,25% деңгейінде қалатынын жариялады. Қыркүйек айының қорытындысы бойынша Ұлыбританияда жылдық инфляция 6,7% болды. Бұл 2%-дық таргеттен айтарлықтай ерекшеленеді. Алайда, Англия Банкі 2023 жылдың 4-тоқсанында инфляцияның 4,75%-ға дейін төмендейді деп болжайды. РФ ОБ-ның шешімін атап өткен жөн – қазан айындағы отырыс қорытындысы бойынша, негізгі мөлшерлеме жылдық 15%-ға дейін 2%-ға көтерілді. Жылдық инфляция көрсеткіші алдын ала бағалауға сәйкес қыркүйекте 6,0%-дан кейін 6,6%-ға дейін көтерілді.

Мөлшерлемелер бойынша шешімдерден басқа, әлемдік өнеркәсіптегі іскерлік конъюнктураны сипаттайтын J. P. Morgan Global Manufacturing PMI индексі қазан айының қорытындысы бойынша қыркүйектегі 49,2-ге қарағанда 48,8 тармаққа дейін төмендеді. Бұл іскерлік белсенділіктің баяулағанын көрсете алады.

Жаһандық нарықта қазан айындағы тәуекел сентименті өзгермелі болды. Бұл «қорқыныш» индексі ретінде белгілі VIX құбылмалылық индексінің екіұшты динамикасында көрінді. Мәселен, индекс динамикасы жоғары құбылмалылықпен сипатталып, индекс АҚШ ФРЖ-ның мөлшерлеме бойынша шешіміне жақындай бастады.

Доллардың DXY индексі қыркүйекпен салыстырғанда ай басынан бері 0,5%-ға ғана әлсіреп, салыстырмалы түрде тұрақты динамиканы көрсетті. Ал MSCI World акцияларының жаһандық индексі сол кезеңде мемлекеттік облигациялар кірістілігінің өсуіне және геосаясаттың шиеленісуіне байланысты 3%-ға төмендеді.

Мұнай нарығында құбылмалылықтың күшейгені байқалып, қазанда мұнай құны 8,3%-ға төмендеді. Таяу Шығыстағы қақтығыстың күшеюіне қатысты алаңдаушылық мұнай бағасына айтарлықтай қолдау көрсетті. Құны 1 баррель үшін 90 доллардан асты. Алайда, АҚШ-та өңделмеген «қара

алтын» қорының ұлғайғаны туралы деректер мұнай нарығында төмендеу үрдісіне себеп болды.

Валюта нарығындағы операциялар бойынша деректер

Қазанда валюта нарығы орташа құбылмалылық жағдайында жұмыс істеді. Ай соңында жекелеген салық төлемдері аясында айырбастау бағамы нығайғаны байқалды. Қазанның қорытындысы бойынша теңге бағамы 1,1%-ға нығайды.

Жалпы, теңгедегі жоғары нақты мөлшерлемелер мен валюта нарығындағы теңгерімділікке байланысты біз жергіліктідей шетелдік қатысушылар тарапынан да оң сентиментті байқадық. Қазанда валюталық интервенциялар жүргізілмеді. Ұлттық қордан бұрын берілген болжамды мәндерге сәйкес біркелкі сатылып, 1 млрд 512 миллион АҚШ долларын құрады. Зейнетақы активтерінің валюталық үлесін қолдау аясында БЖЗҚ үшін – 132 млн АҚШ долларына, ал Қазақстан депозиттеріне кепілдік беру қоры үшін – 70 млн АҚШ долларына валюта сатып алынды.

«ҚазМұнайГаз» АҚ акцияларын сатып алу шарттары туралы

Үкіметтің шешіміне сәйкес, Ұлттық Банк Ұлттық қор қаражаты есебінен жалпы сомасы 1,3 трлн теңгеге «ҚазМұнайГаз» акцияларын сатып алатын болады. Ұлттық Банк Қор қаражатын басқарушы ретінде осы шешімді іске асыру аясында акцияларды сатып ала бастады. «ҚазМұнайГаз» акцияларын сатудан түскен қаржы кейін республикалық бюджетке аударуға арналған. Қазанда сатып алу көлемі 500 млрд теңге болды. Дегенмен, акция сатып алу процесі әлі аяқталған жоқ – қараша мен желтоқсан айларында шамамен 800 млрд теңгеге тағы акциялар сатып алынады.

Қарашада жоспарланған сату көлемі 1,2-1,3 млрд АҚШ долларын құрайды және онда акция сатып алу үшін қажетті сома қамтылған.

Айналымдағы ноталар көлемінің біртіндеп қысқарғаны туралы

Жалпы, ақша нарығының индикаторы көбіне Ұлттық Банктің тікелей қатысуынсыз қалыптасып отыр. Біздің РЕПО нарығына қатысуымыз біртіндеп қысқарып келеді. Егер бірінші тоқсанда Ұлттық Банктің репо нарығындағы үлесі – 32%, екінші тоқсанда – 24% құраса, үшінші тоқсандағы үлесі 13% дейін төмендеді.

Ақша нарығында ноталарды біртіндеп қысқартуға қатысты шешімнен кейін белгілі бір құбылмалылық пен сауда-саттық көлемінің өскені байқалды. Қазанның бірінші жартысында TONIA индикаторы, негізінен, төменгі шекте, ал екінші жартысында базалық мөлшерлеме дәлізінің жоғарғы шегінде қалыптасты.

Алайда, қысқа мерзім ішінде нарық бейімделіп, өтімділіктің бір бөлігі депозиттік аукциондарға өтті. Жоғарыда атап өткендей, біз ноталарды қысқартуға қатысты жоспарымызды ұстанатын боламыз. Ал депозиттік аукцион өтімділікті алудың негізгі құралы болады. Сондықтан нарыққа қатысушылар жаңа шынайылыққа бейімделуі керек.

Ұлттық Банктегі алтын-валюта резервтерінің динамикасы туралы

Қазан айының қорытындысы бойынша, алтын-валюта резервтері 2 млрд АҚШ долларына ұлғайып, 34 млрд АҚШ долларын құрады. Резервтердің толыға түсуі, негізінен, алтын бағасының өсуіне байланысты. Ол наурыз айынан бастап өте «күшті» болды. Қазан айында бағалы металдың құны бір унция үшін 1872 доллардан 1998 долларға дейін 6,7%-ға өсіп, қазан айының соңында бір унция үшін 2000 доллардан асып түсті. Алтын нарығындағы өсім геосаяси шиеленіске, атап айтқанда, Таяу Шығыстағы қақтығыстың ушығуына байланысты болды. Осыған байланысты инвесторлардың қатты алаңдаушылығы бағалы металға деген сұранысты арттыра түсті.

Ұлттық Банктегі валюталық шоттарда екінші деңгейлі банк қалдықтарының ұлғаюы алтын-валюта резервтерінің өсуіне қосымша себеп болды.

Қазанда Ұлттық қордағы валюта активтерінің көлеміне әсер еткен факторлар туралы

Орталық банктердің балансты үздіксіз қысқартуы мен АҚШ-тағы мемлекеттік қарыз алу көлемінің ұлғаюы салдарынан дамыған әрі дамушы нарықтарда облигациялар кірістілігінің көпжылдық ең жоғары деңгейіне дейін тез өскеніне куә болдық. Облигациялар кірістілігінің айтарлықтай өсуі және Таяу Шығыстағы геосаяси ахуалдың ушығуы қазанда акциялар нарығына қысым жасады.

Соған қарамастан, осы жылдың бірінші жартыжылдығында алынған қаржы нарықтарының өсу шегі әзірге оң қалпында қалады. Мысалы, биыл алғашқы

10 айда Ұлттық қорда 1,83 млрд АҚШ доллары көлемінде оң инвестициялық табыс қалыптасты. Алдын ала деректерге сәйкес, Ұлттық қордағы валюталық активтердің көлемі жыл басынан бері шамамен 500 млн АҚШ долларына ұлғайып, қазан айының соңында 56,3 млрд АҚШ долларын құрады.

Сонымен қатар қазан айында Ұлттық қордың көлемі азайды. Үкіметтің шешімі бойынша трансферттер бөлу және «ҚазМұнайГаз» акцияларын сатып алу үшін ішкі валюта нарығында елеулі көлемде сату Ұлттық қор көлемінің төмендеуіне бірден-бір себеп болды. Жоғарыда атап өткенімдей, акцияларды сатып алу көлемі 500 млрд теңгені құрады. Ал республикалық бюджетке трансферт түрінде 369,8 млрд теңге аударылды. Бұл ретте Ұлттық қордың

шоттарына валюталық түсімдер қазан айында 367 млн АҚШ долларын құрады.

Қаржы нарықтарының алдағы динамикасы туралы

Халықаралық валюта қорының болжамына сәйкес, әлемдік нақты ЖІӨ 2023 жылы 3% және 2024 жылға қарай 2,9% деңгейінде күтіледі. Геосаяси тәуекелдердің болуы, сондай-ақ орталық банктердің болжамдарға сүйене отырып, ақша-кредит саясатын қатандату жөніндегі әрекеттері ЖІӨ өсу қарқынын төмендетеді.

Сонымен қатар, кейбір орталық банктер соңғы айларда негізгі мөлшерлемелерді көтергенімен, бұл өсім жаһандық көрініс алмады және алдыңғы шешімдермен салыстырғанда баяу қарқынмен жүзеге асырылды.

АҚШ ФРЖ риторикасы мөлшерлемелердің көтерілу циклі жақын арада аяқталатынын білдіреді. АҚШ ФРЖ басшысының айтуынша, экономикаға 2% таргетке оралу үшін белгілі бір уақыт қажет. Бұл сигнал АҚШ ФРЖ-ның федералдық қорлар бойынша мөлшерлемелерді сақтаудағы нарықтарға деген сенімділікті оятады және АҚШ ФРЖ-ның келесі отырысына дейін белгілі бір сенімді ұялатады.

Қазан айындағы алтын динамикасы геосаяси жағдайдың өршуіне байланысты күтпеген жағдай емес. J. P. Morgan болжамы бойынша, алтын бағасы 2023 жылғы 4-тоқсанның қорытындысы бойынша бір унция үшін 1920 доллар және 2024 жылғы бірінші тоқсанға қарай 1950 доллар болады. J. P. Morgan болжауынша, «қара алтын» бағасы сол кезеңдерде 85 және 83 АҚШ долларында болады деп күтіледі.